

Fra: Servicetorget
Sendt: mandag 25. april 2022 07:40
Til: postmottak
Kopi: hvalespen@gmail.com
Emne: VS: Innspill landbruk og beite planarbeid 2022

Hei,
Vidersender henvendelse til registrering

Kristin, servicetorget

Fra: Espen Hval <hvalespen@gmail.com>
Sendt: lørdag 23. april 2022 18:32
Til: Servicetorget <Servicetorget@ringerike.kommune.no>
Emne: Innspill landbruk og beite planarbeid 2022

Hei

Jeg ønsker å sende innspill vedrørende revidering av landbruksplan 2022.

Store utmarksresurser er ikke nevnt i planen.

Bønder i Ringerike ved Åsa, Norderhov og Haugsbygd som har gårdsbruk på østsiden av storelva og er registrert i Heggeliskjønnen og Langlivassdraget, har fiskerettigheter i alle vannene som ligger innenfor den gamle alminnelig, Krokskogen alminnelig. Det er et styre som er utnevnt fra Åsa, Norderhov og Haugsbygd. Rettigheter som er flere hundre år gamle. Foreningen driver aktiv forvaltning av fiske, sammen med Oslo fiskeadministrasjon.

Det er betydelige fiske og beiteresurser og noe seterrettigheter.

Utmarksnæring er en viktig resurs å ivareta og ta inn i planen. Det kan utvikles etter tida og tilhøva og man vet ikke hvilke behov som kommer i fremtiden.

Steinsfjorden er også en del av en gammel alminnelig, her er det fiskeresurser og annen næring som bør ivaretas. Gårdbrukere og grunneiere har mulighet til å utvikle næringer innen gårsturisme, opplevelser og næringer i tilknytning til Steinsfjorden og andre vassdrag.

Vedrørende værning av Steinsfjorden var fylkesmannen positiv til landbruksrelatert aktivitet som beite, gårdsturisme og annet.

Syntes også alle gamle driftsveier og tømmerveier skal kartlegges, dette for kulturhistorien og andre interesser.

Mvh Espen Hval

Ringerike kommune
Postboks 123 Sentrum
3502 HØNEFOSS

Saksbehandler, innvalgstelefon
Anette Søråas, 22003673
Per Rønneberg Hauge
Marit Hoen
Elisabeth Schmidt

Innspill - Ringerike og Hole – høring - Temaplan for landbruk og beite

Vi viser til høringsforslag til «Temaplan for landbruk og beite i Ringerike og Hole» som vi fikk til uttalelse i brev av 01.04.2022. Planen er lagt ut til offentlig ettersyn etter politisk behandling i Ringerike kommune 16.mars 2022 og i Hole kommune 23.mars 2022.

Det framgår at målene med ny landbruksplan er at: «- Den skal være et styringsverktøy for utviklinga av landbruksnæringa i Ringerike og Hole kommuner ... - skal vise utviklingstrekk over landbruket i kommunene - ... skal belyse utfordringer i næringa og hvor det er viktig å rette tiltak mot fremover ... - skal synliggjøre landbruket sin viktige betydning i Ringerike og Hole.

I temaplanen er det satt «...8 målsetninger for landbruksnæringa i Ringerike og Hole. Målsetningene er rettet mot klima, miljø og næringsutvikling. Målet med landbruksplanen er at den skal være et styringsverktøy for ønsket utvikling av landbruksnæringa, og vise hvordan forvaltningen, faglag og den enkelte bonde i fellesskap skal arbeide for å skape en fremtidsrettet og bærekraftig landbruksnæring i Ringerike og Hole.»

Innspill

Generelt til planarbeidet

Vi synes at planen gir et grundig og bredt bilde av landbruket i de to kommunene, og både forskjeller og likheter kommer fram. Planen kunne gjerne hatt tettere kobling til FNs bærekraftsmål, men de åtte målene med forslag til tiltak er gode og har stor bredde. I oppsummeringen av målene foreslår vi likevel at «jordvern» og reduksjon av «forurensning» til vann tas inn i selve målene.

Planen får godt fram landbrukets mangesidige samfunnsbidrag. Det er også bra at sosiale- og psykososiale aspekter ved det å være bonde og viktige, nye informasjons- og kunnskapstiltak, er med. Dere ønsker å vurdere kompetansekrav for dem som søker konsesjon i landbruket (s.35). Det er da viktig å undersøke om kommunen har anledning til å stille et slikt krav. Vi har ikke svar på det her.

Innen landbruk, klima og klimatilpasning, miljø og arealbruk kommer det stadig ny kunnskap, og nasjonale og regionale føringer videreutvikles fortløpende. På grunn av den internasjonale situasjonen har for eksempel matberedskap, matsikkerhet og økt, bærekraftig matproduksjon blitt stadig viktigere. Et nytt regionalt miljøprogram for landbruket under utvikling og vil gi føringer på innretning av tiltak og tilskudd.

Det vil derfor stadig bli behov for å videreutvikle planen og særlig handlingsdelen. Vi anbefaler at dere vurderer å rullere handlingsdelen oftere enn hvert fjerde år. Mål, tiltak og virkemidler i denne delen kan gjerne være mer konkrete der det er mulig.

Nasjonale føringer for jordvern og innarbeiding i temaplanen

I denne delen savner vi noen viktige føringer:

Oppdatert nasjonal jordvernstrategi (Prop. 200 S (2020-2021)) ble vedtatt av Stortinget i 2021 og FNs bærekraftsmål er lagt til grunn, se Landbruksdirektoratets nettsider om jordvern. I tillegg til nytt mål om å ikke omdisponere mer

enn 3000 dekar dyrka jord og økt bærekraftig matproduksjon, legges en bred forståelse av jordvern til grunn, med vern av jordsmonn med dyrkbar jord, skog, myr, annen natur og kulturlandskap og en rekke økosystemtjenester, se også rapporten *Jordvernets begrunnelser*, NIBIO.

Jordvern og bærekraftig matproduksjon er nasjonalt viktige samfunnshensyn, og all dyrka jord vurderes å ha nasjonal verdi, se også jordvernbrev fra regjeringen fra mars 2022. Kartlagt dyrkbar jord har et sterkt vern etter jordloven som potensial for fremtidig matproduksjon.

Viken har en *nullvisjon for tap av dyrka jord* som ble vedtatt i regional planstrategi og i Landbruksstrategi for Viken. Vi utfordrer derfor Ringerike og Hole til å ha en nullvisjon for tap av dyrka jord til utbyggingsformål. Også for landbrukets bygninger er det viktig å unngå tap av dyrka jord i størst mulig grad.

Temaplanen har med noen (eldre?) jordvernpolitiske arealvurderinger med inndeling i A-, B- og C-områder som ikke er så relevante lenger, og de må ikke brukes til å nedprioritere vern av dyrka jord. Vi foreslår derfor at dere bruker de nye sterke nasjonale og regionale jordvernføringene og ikke bruker A-, B- og C-områder for jordvern og skog. Ringerike og Hole bør utforme gode arealstrategier i overordna planer som sikrer et strengt jordvern for dyrka og dyrkbar jord, og ivaretar kulturlandskap og skog i tråd med regionale planer.

Regionale føringer

SFOV har regionale program og strategier som legger føringer for vår prioritering av virkemidler og innsats, se våre nettsider om landbruk: *Regionalt miljøprogram for jordbruket (RMP) for Oslo og Viken 2019-2022* (under revisjon), *Regionalt skog- og klimaprogram for skogbruket i Oslo og Viken 2019-2022*, *Handlingsplan for skogbruk i Oslo og Viken, 2021-2025* og *Regionalt næringsprogram (RNP) for Oslo og Viken 2019-2022*.

Skogbruk

Planen er veldig bra for skogbruk. Det er positivt at dere løfter fram skogkultur, arbeidsprosjekt for ungdom og hensyn til skogens bonitet ved utbygging av skogarealer.

Beitebruk i inn- og utmark

Det er positivt at potensial for beitebruk er godt synliggjort. Dere kan eventuelt utvide denne delen slik at den omfatter en del med *beitebruksplan* med *beitekart*. Ta gjerne nærme kontakt med Statsforvalteren dersom dere har behov for hjelp med tilrettelegging av kart og analyser. Vi anbefaler at muligheter for *bruk av ny teknologi* i beitenæringa kan vies plass i planen.

Tittelen er «Temaplan landbruk og beite». Beitebruk er en del av i landbruksbegrepet, og vi foreslår at kommunene vurderer tittelen til «temaplan landbruk» eller synliggjør beitebruk særskilt ved å endre til «... med beitebruk(splan)».

Nedenfor følger noen flere innspill til planforslaget

- Nydyrking knyttet til nydyrkingsfondet som skal være kompensasjon/avbøtende tiltak ved regulering ny E16/Ringeriksbane er nevnt. Vi savner en vurdering av status for arealomfang og hva slags areal som er omsøkt til nå og eventuelle utfordringer.
- 2.1.1 LANDBRUKSNÆRINGA ER RUSTET TIL ... KLIMAENDRINGER. s.12. Klimaendringer med høy temperatur vår og høst når det er mindre lys, kan gi utfordringer. Spesielt om høsten vil daglengden være en viktigere faktor enn temperatur for plantevekst.
- 2.1.2 LANDBRUKSNÆRINGA KUTTER KLIMAGASSUTSLIPP ... s.15. Klimarådgivning på gårdsnivå som er innført som ny ordning i Regionalt miljøprogram er styrket i årets jordbruksforhandlinger kan tas inn.
- 2.1.3 MANGFOLDIG KULTURLANDSKAP. s.17... Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL). Kulepunkt 3. Forurensningstiltak: Drenering av fangdam ... og kulepunkt 4. Planleggingstiltak: Tilrettelegging for møteplasser. Hva menes med disse to formuleringene?
- 2.2.1 RINGERIKE OG HOLE ØKER MATPRODUKSJONEN. s.28. Når først matproduksjon nevnes i et globalt perspektiv, kan man ta med hvordan fremtidsutsiktene er akkurat nå med krigen i Ukraina og den økningen i prisene på mat og energi.
- «verneskog» er brukt i stedet for «vernskog» s.48. (D-områder i Ringerike). Vernskog/klimaskog i Hole bør også med. Vernskog og vernskoggrense er satt i forskrifter etter skogbruksloven §12 og er noe annet enn verneområder etter naturmangfoldloven eller markaloven.
- 3.3 LANDBRUKETS ROLLE I SAMFUNNET. s.62-63. Inn på tunet. Her kan dere evt. vise konkret hva som finnes av IPT-tilbud i Ringerike og Hole. Tilsvarende for Bygdeservice.
- 4.3 LOKALE FØRINGER s.65. Kommunens strategi for SMIL og NMSK bør tas med her.
- Liten kommentarer: I første avsnitt under kap. 2.1.4 tror vi riktig henvisning er til figur 29 om organisert beitebruk.
- 2.1.5 BÆREKRAFTIG SKOGFORVALTNING.. tabell s. 26:

- Her kan gjerne også nevnes økt informasjon om skogfond og aktiv bruk av dette. Det bør være et mål at skogfondet i kommunene ikke fortsetter å akkumulere på konto, men heller blir brukt til investeringer i skogen
- Usikker på om tallene som står under punkt 3 for skogkultur er dagens situasjon eller måltall? Hvis de er måltall er det vanskelig å se noen stor ambisjon i disse sammenliknet med tallene for dagens nivå, som står i grafene på s. 54. Så økt innsats på ungsogpleie kan gjerne komme tydeligere fram i form av tall, siden det står om dette i teksten.
- 2.2.3 RINGERIKE OG HOLE ER ET GODT STED Å VÆRE GÅRDBRUKER tabell s. 35: Til punktet om å utarbeide en håndbok for nye bønder kan SF Vestlands nettside [Bondeboka](#) være en inspirasjon.
- 3.3 LANDBRUKETS ROLLE I SAMFUNNET, under Energileverandør s. 63: Gjerne også ta trebasert bioenergi her, som flisfyring eller salg av varme fra landbruksaktører til annen bebyggelse. Dette kan være særlig aktuelt i en stor skogkommune

Lykke til videre med temaplanen. Vi tar gjerne imot spørsmål.

Med hilsen

Helge Nordby
seksjonssjef
Landbruksavdelingen

Anette Søråas
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:
Viken fylkeskommune Postboks 220 1702 SARPSBORG

Fra: Henriette Bye <henriette.carine.ness.bye@nmbu.no>
Sendt: lørdag 21. mai 2022 12:36
Til: postmottak
Emne: Temaplan landbruk og beite

Hei,

Kan ikke se at det er blitt inkludert noen spesifikke mål for opprettholdelsen og etablering av kantsoner til bekker og elver innen landbruket, og vil gjerne at dette blir lagt til. Dette vil være i tråd med det fremmede ønsket om å sikre en god vannkvalitet, og vannmiljøet i kommunene (2.1.1.). Da vegetasjonsbelter er svært viktige for å hindre avrenning av næringsstoffer fra landbruket, er det viktig at dette inkluderes i planen.

Kantsoner er ikke kun viktig på grunn av konsekvensene forurensning vil ha for økosystemtjenestene nevnt under 2.1.2., men også for å kunne sikre en bærekraftig forvaltning av økosystemene i vann uavhengig av hvilke tjenester de gir oss.

Vennlig hilsen
Henriette Bye

Ringerike kommune
Postboks 123 Sentrum
3502 HØNEFOSS

Vår ref.: 262939/2022 - 2022/31071

Deres ref.:
Dato: 23.05.2022

Temaplan landbruk og beite for Ringerike og Hole kommuner er ute på høring

Det vises til brev av 01.04.2022.

I målene med ny landbruksplan kommer det fram at: «- Planen skal være et styringsverktøy for utviklinga av landbruksnæringa i Ringerike og Hole kommuner ... - skal vise utviklingstrekk over landbruket i kommunene - ... skal belyse utfordringer i næringa og hvor det er viktig å rette tiltak mot fremover ... - skal synliggjøre landbruket sin viktige betydning i Ringerike og Hole.

Kommunale planer

Kommunene kunne ikke ha funnet et bedre tidspunkt for å utarbeide av denne planen. På grunn av ulike konflikter i verden og klimakrisen, er matvareproduksjon blitt satt i fokus. Skog og jord er en viktig del av naturgrunnlaget for å kunne opprette liv og matforsyning for en økende befolkning i verden. Norge har en selvforsyningsgrad som er svært liten i europeisk sammenheng. Den er på cirka 40%, og det er et politisk ønske om å øke forsyningsgraden til 50%. Planen setter søkelys på produksjon i både skogbruket og jordbruk. Planen vil være et viktig grunnlag for utarbeiding av kommuneplanens arealdel som Ringerike kommune har startet opp. Imidlertid kan vi ikke se at det er en kobling mellom denne planen og forslaget til planprogram for kommuneplanens arealdel. Denne koblingen bør synliggjøres.

Planen gir et grundig og bredt bilde av landbruket i de to kommunene, og både forskjeller og likheter kommer fram. Det kunne ha vært en tettere kobling til FNs bærekraftsmål.

Jav ,Jordpolitisk arealvurdering

Temaplanen har med noen jordpolitiske arealvurderinger med inndeling i A-, B- og C-områder som ikke er så relevante lenger. Dette er en metode som har brukt tidligere av fylkesmannen i Buskerud for cirka 30 år siden, og er sannsynligvis ikke lenger relevant. Det er på grunn av at jordvernet er blitt strengere og alt mulig areal som er av kategorien dyrkbar og dyrkbar mark bør settes inn i produksjon. Jav, som metode, bør ikke benyttes til å nedprioritere vernet av dyrka mark å nedprioritere vern av dyrka jord.

PLAN Avdeling for kommunale planer

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no
Internett: www.viken.no
Org.nr.: 921693230

Det utformes gode arealstrategier i overordna planer som sikrer et strengt jordvern for dyrka og dyrkbar jord, og ivaretar kulturlandskap og skog i tråd med regionale planer.

Jordvern

Viken fylkeskommune har en *nullvisjon for tap av dyrka jord* som ble vedtatt i regional planstrategi og i Landbruksstrategi for Viken. Ringerike og Hole til å ha en nullvisjon for tap av dyrka jord til utbyggingsformål. Bygninger knyttet til landbruket bør benyttes for å opprettholde driften.

Skogbruk

Skogbruket har hatt stor betydning og har fortsatt stor betydning i en stor skogbrukskommune som Ringerike. Dessverre er det ikke mange fabrikker igjen, som bearbeider tømmeret. Mye av slipen går til Sverige for eksport og bearbeiding i store treforedlingsbedrifter. Ringerike kommune har jeg vært gjennom en krevende transformasjon når etter at denne industrien ble lagt ned. Det som er igjen av industri er Sokna hvor det produseres trelast. Planen tar omhandler skogbruket på en god måte, og den løfter fram skogkultur avvikning og hensyn til skogens bonitet.

Beitebruk

Men det store potensialet for beitebruk er godt synlig i planen. Her er det også stort potensiale for satsing på beite og næringsvirksomhet som er knyttet til denne virksomheten

Klima og Miljø

Generelt

Den viktigste årsaken til tap av naturmangfold på land og i vann er forringelse eller tap av leveområder som følge av endret arealbruk. Endringer i arealbruk, både i form av inngrep, nedbygging og gjengroing, fører til endring og fragmentering av arters leveområder. Det å se summen av mange små tiltak i sammenheng er en nøkkelfaktor for å ivareta naturmangfoldet. Det er derfor positivt å se at temaplanen har fokus på å hindre gjengroing av kulturlandskap – da dette er arealer som er viktige for biologisk mangfold.

Temaplanens overordnede mål berører flere viktige temaer, men vi savner å se biologisk mangfold som et eget eller som del av de åtte overordnede målene (figur på side to) for landbruket i Ringerike og Hole kommune.

Generelt – Hole kommune

Vi er svært positive til at det utarbeides en temaplan. Det viser at kommunen tar det de skriver i kommuneplanens samfunnsdel på alvor, jf. «*Ta vare på dyrket og dyrkbar mark*».

Videre skriver kommunen at de har som delmål å «*Ta vare på kommunens vannressurser*», og at kommunen skal «*Arbeide for å redusere utslipp til vassdrag og innsjøer, Steinsfjorden spesielt*». Siden Steinsfjorden nevnes spesielt, savner vi at det henvises konkret til dette med beskrivelse av hvordan dette er tenkt da dette er relevant mtp. avrenning fra landbruket.

I tillegg nevnes det at kommunen *«Skal ta et tydelig ansvar for kommunens vannressurser slik at disse tilfredsstiller fastsatte miljømål i Regional plan for vannforvaltning»*, men vi ser ikke at regional plan for vannforvaltning nevnes i temaplanen.

Generelt – Ringerike kommune

Fra kommuneplanens samfunnsdel til Ringerike kommune står det at kommunen ønsker å *«Oppfordre til bruk av støtteordninger i landbruket, rettet mot bevaring av pollinerende insekter og arts mangfold.»*. Dette passer godt inn i temaplanen, og vi savner å se det som eget punkt under hovedaktiviteter i f.eks. tabell 6, tiltak mål 3 – tiltak for et mangfoldig kulturlandskap.

I tillegg legger kommunen stort trykk på å ta vare på vassdraga i kommuneplanens samfunnsdel, der det bl.a. står at kommunen skal *«Øke kunnskapen om tilstanden i vassdragene via overvåkning og problemkartlegging for å kunne målrette tiltak»*, *«Sikre strandsonen og kantvegetasjon mot vann og vassdrag, bevare våtmark, og være restriktiv med å gi dispensasjoner i 100-metersonen.»* og *«Sammen med næringa, arbeide for at det blir lite avrenning fra jord- og skogbruk. Bruke kunnskapsdeling, støtteordninger og ny teknologi.»*. Det er positivt at det legges stort trykk på dette i samfunnsdelen. Derfor savnes eget tiltak under hovedaktiviteter i tabell 5, mål 2 – tiltak for å kutte klimagassutslipp fra jord, dyr og gjødsel, om hvordan det er tenkt å øke kunnskapen om tilstanden i vassdragene via overvåking og problemkartlegging for å kunne gjøre målretta tiltak.

Etterlyser også at kantvegetasjon mot vann og vassdrag nevnes i temaplanen. Kantvegetasjon, aller helst flersjiktet vegetasjon, er viktig tiltak for ivaretagelse av biologisk mangfold og som tiltak mot avrenning. I tillegg er kantvegetasjon viktig for å forhindre erosjon.

2.1 Miljø

Kapitlet heter miljø og omfatter kun fotosyntesen, så det kan med fordel inkluderes et avsnitt med vekt på biologisk mangfold og økosystemtjenester i og rundt landbruksarealer. Vi minner om det er viktig å ha kunnskap om miljøtilstand, og opprettholde sammenhengende strukturer av naturområder og landbruksområder, slik at dyrelivet kan finne oppholds- og forflytningsarealer i landskapet. I tillegg til skog og myr, er buffersoner og kantsoner i jordbrukslandskapet og langs vann og vassdrag verdifulle i denne sammenhengen og bør inkluderes i vurderinger. De samme arealene er også verdifulle økologiske funksjonsområder for andre naturverdier.

Beskrivelsen av fotosyntesen er forklart på en god og presis måte.

2.1.2 Landbruksnæringa kutter klimagassutslipp fra jord, dyr og gjødsel

Det er positivt å se at temaplanen løfter problematikken med avrenning fra landbruket. For å gi et illustrerende bilde for bøndene som driver jorda, kan det være aktuelt å vise det med faktiske tall - f.eks. hvor mange kilo N per daa avrenning som skjer per år. Dette kan bidra til å skape en større forståelse og kompetanse for problemet.

Vi savner at fangvekster omtales i temaplanen. Fangvekster kan ha en positiv klimaeffekt ved at den bidrar til økt karbonbinding og økt organisk innhold i jord, samt at det er et tiltak for å hindre overflateavrenning, erosjon og næringsavrenning om høsten.

Det kan være aktuelt å se på NIBIO sin rapport om utredning om vannmiljøtiltak: barrierer for gjennomføring av vannmiljøtiltak, som har som formål å utvikle kunnskap om gårdbrukernes motivasjon til å gjennomføre vannmiljøtiltak samt andre faktorer som kan skape barrierer eller muligheter for økt gjennomføring av tiltak.

Generelt til kapitlene om skogbruk

Det står at temaplanen har som mål å belyse utfordringer i næringa og hvor det er viktig å rette tiltak mot fremover. Temaplanen belyser mange viktige utfordringer, men vi savner at et bærekraftig skogbruk også er et klimasmart skogbruk – og tenker da spesielt på hogstform og karbonlagring i jord. Dette er noe temaplanen selv inkluderer som en av hovedsatsningene, der det står at «*i klimaplanen er karbonlagring i jord og skog (...)»*, og vi savner derfor at dette omtales i temaplanen.

Det er viktig at kommunen tenker verdiskapning når det gjelder skog, men som nevnt innledningsvis er den viktigste årsaken til tap av naturmangfold forringelse eller tap av leveområder som følge av endret arealbruk. Da skogen er et viktig areal for biologisk mangfold (og klima) vil det være naturlig at temaplanen også handler vern av skog, hvilke mål kommunene har og hva kommunene tenker rundt dette.

Til slutt savner vi omtale av sertifiseringsordning for skog, og her oppfordrer vi til FSC som et overordnet mål for skognæringa.

3.2.3 Viltforvaltning

Av temaplanen kommer det frem at kommunene har god oversikt over viltforvaltningen i kommunene, men vi ønsker allikevel å minne om viktigheten av å opprettholde sammenhengende strukturer av naturområder og landbruksområder, slik at viltet (både stort og smått) kan finne oppholdsarealer og ha rom for å bevege seg i landskapet. Og at hjorteviltets bruk av arealer endrer seg ofte over tid. Man bør være oppmerksom på at eventuelle eldre viltkartlegginger ikke nødvendigvis viser hvilke områder som er viktige økologiske funksjonsområder for artene i dag. Det vil derfor ofte være behov for å hente inn oppdatert kunnskap. Ved planlegging av infrastruktur er det viktig å tilrettelegge for gode viltkorridorer og overganger, slik at man sikrer utveksling av dyr mellom områder, og hindre fragmentering av leveområder.

4 Rammebetingelser og føringer

Det er svært positivt å se at det vises til FNs bærekraftsmål, men det kan også være aktuelt å vise til planetens tålegrense. Videre kan det være aktuelt å tilføye Nasjonal pollinatorstrategi (det henvises til denne tidligere i dokumentet, og det vil derfor være naturlig at den også nevnes her). Det gjelder også regional vannforvaltningsplan for Innlandet og Viken 2022-2027, som forventes godkjent av Klima- og miljødepartementet før sommeren.

Andre føringer som kan være aktuelle å inkludere vil være forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, og Viken fylkeskommunes veileder for masseforvaltning.

Andre merknader

For tema knyttet til naturmangfold og vannmiljø er følgende databaser relevante med tanke på eksisterende kunnskapsgrunnlag; Naturbase, Artskart, Vann-Nett og Vannmiljø.

Vi oppfordrer kommunene til å inkludere i temaplanen at det ikke bør skje nydyrking av myrområder. Vi ønsker å minne om at intakte myrer spiller en viktig roll i forhold til klima og global oppvarming, da de fanger og lagrer karbon naturlig. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 skal legges til grunn ved utøving av all offentlig myndighet som berører natur. Og at myrområder har en stor verdi som karbonlager, for det biologiske mangfoldet, for overvannshåndtering og flomdemping. Ifølge Regional plan for areal og transport i Buskerud 2018-2035 skal myrområder hensyntas, i henhold til i retningslinje 1 b. i kapittel 4.4.5. Drenering av intakte myrer vil gi klimagassutslipp og virkninger for naturmangfoldet.

Det er positivt at temaplan for landbruk og beite i Ringerike og Hole kommuner har *mangfoldig kulturlandskap* som et overordnet mål for landbruket i kommunene, med tilhørende forslag til tiltak. Øvrige mål i temaplanen kan også knyttes til kulturlandskap og kulturminner. Det gjelder blant annet målene 1, 4 og 7. Det er også positivt fra vårt perspektiv at høringsutkastet løfter fram blant annet utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) med tilhørende tilskuddsordning, kulturlandskapet på Steinssletta spesielt, tilskuddsordninger som SMIL og NMSK, samt KULA-registeret.

Ringerike kommune er i gang med utarbeiding av sin første kulturmiljøplan. Vi anbefaler alle kommuner å utarbeide en kulturmiljøplan og at hensyn til kulturminner og kulturmiljø gjenfinnes i, og henger sammen med, kommunens øvrige planer, også temaplan for landbruk og beite.

I naturmiljø, kulturlandskap og i grøntanlegg i bygde omgivelser, kan det finnes kulturminner som skal eller bør tas vare på. Kulturminner gir kunnskap om hvordan mennesker har levd og brukt landskapet over tid, og kan gi opplevelser i disse områdene ekstra dybde. I gamle slåttemark og grøntanlegg kan det også være «kulturhistoriske» planter som er en viktig del av det biologiske mangfoldet.

Trusler for bevaring av verdifulle kulturlandskap er blant annet: omlegging av tradisjonell drift, verneverdige jordbruksbygninger som går ut av bruk og forfaller, gjengroing av landskapet, og generelt en endret arealbruk. Disse problemstillingene bør løftes fram i det videre planarbeidet.

Landskap og bygningsvern

Vi trekker fram følgende kjente og verdifulle kulturlandskap samt tilhørende register eller planverk:

Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Buskerud

Fem områder i Hole kommune er registrert med høy botanisk og kulturhistorisk verdi i nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap (1999). Disse er: Mo-Bjørnstad, Hårsum, Stein, Løken og Røysehalvøya. I Ringerike er ett område gitt høy kulturlandskapsverdi: Ultvedtgårdene. Rapporten er tilgjengelig via denne lenken: [Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap i Buskerud | Fylkesmannen i Buskerud \(statsforvalteren.no\)](https://www.statsforvalteren.no/tema/kulturlandskap-i-buskerud)

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse i Buskerud (KULA)

I KULA er området Steinssletta – Norderhov i Ringerike og Hole kommuner, tatt med som et av de kulturhistoriske landskapene med nasjonal interesse i Buskerud. I rapporten for hvert KULA-område er det punkter med forslag til planlegging og forvaltning av landskapene som kan være aktuelle når Hole og Ringerike kommuner ruller sine planverk.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL)

Steinssletta - [Steinssletta - Landbruksdirektoratet](#)

Regionale planer for kulturmiljø

«Kulturminnekompasset. Regional plan for kulturminnevern i Buskerud 2017-2027» er den gjeldende regionale planen for kulturminnevern i Buskerudgeografien. Skjøtsel av kulturmiljø kan gi gevinst både i et kulturminneperspektiv og i et naturmangfoldsperspektiv. Eksempelvis kan slått av setrer være bra for artene og for bevaringen av viktige kulturmiljø. Skjøttede kulturmiljø kan være til glede for både lokalbefolkning og turister.

Kulturminnekompasset har en tilskuddsordning som kan være aktuell i dette henseende:

- KAO - Kulturarvopplevelser. Ordningen er rettet mot aktører som står med en fot i både kultur- og næringssektoren.
- I tillegg arbeides det med å lage en ordning for tilrettelegging, skilting og skjøtsel i kommunene.

Hole og Ringerike har til sammen syv regionale kulturmiljø i Kulturminnekompasset. Særlig aktuelle i denne sammenheng er for Hole: Steinssletta-Norderhov, Den Bergenske kongevei og for Ringerike kommune: Steinssletta-Norderhov, Kjerraten i Åsa og Veien og Oppen. De regionale kulturmiljøene blir prioritert høyt av fylkeskommunen.

I tillegg nevner vi følgende kunnskapsgrunnlag:

- [Byggeskikk på Steinsletta](#), Fylkesmannen i Buskerud og Buskerud fylkeskommune, rapport 2011

Konklusjon

Det er positivt at kommunene utarbeider en plan som omhandler naturgrunnlaget for matproduksjon og næringsvirksomhet som er basert på naturgrunnlaget. Planen bli et viktig element i utarbeidingen av kommuneplanens arealdel i Ringerike. Vi tenker spesielt på jordvern.

Vennlig hilsen

Terje Øverland Lønseth
Rådgiver

Saksbehandler kommunale planer, Terje Ø. Lønseth

Saksbehandler bygningsvern og landskap, Marte Fjeldvær

Saksbehandler klima og miljø, Rakel Bjørngaard